

Tekniska nämnden

Uppdrag till tekniska kontoret att utreda vaccination av almar

Ärende

Tekniska nämnden (TN 2022-04-20 § 54) har gett tekniska kontoret i uppdrag att utreda vad en vaccinering av återstående almar skulle innebära. Utredningen ska belysa de förväntade effekterna av vaccinering samt innehålla en kostnadsberäkning för åtgärden. Återrapportering till nämnden ska ske innan utgången av 2022.

Tekniska kontoret återrapporterar sina slutsatser utifrån uppdraget, i detta ärende.

Tekniska kontorets förslag till beslut

Tekniska nämnden lägger återrapporteringen till handlingarna.

Bakgrund

Almsjuka, *Ophiostoma ulmi*, är en svampsjukdom som drabbar almträd. Sjukdomen är vanligt förekommande i södra Sverige och smittan sprids fort. Detta har resulterat i att Skogsalmen har rödlistats i kategorin EN och bedöms vara starkt hotad. Rödlistan är en bedömning och sammanställning över enskilda arters risk att dö ut i Sverige. Det är SLU Artdatabanken som sammanställer rödlistan.

Det finns två versioner av svampsjukdomen, en mildare och en mer aggressiv. Vanligtvis dör ett drabbat träd inom en till två gröna säsonger. Sjukdomen sprids av alsplintborren som använder alm som värdträd. Den bär på den mycket smittsamma svampsjukdomen och när nya skalbaggar kläcks och migrerar till andra träd så sprids sjukdomen med dem. Almsjuka innebär att svamphyfer växer till i trädets vattenförsörjningsbanor och absorberar allt vatten så att trädet dör av vissningssjuka. Det innebär att trädet torkar ihjäl, vilket har särskilt snabbt förlopp under väldigt varma somrar.

Som detalj kan också nämnas att Danderyd fortfarande har en dokumenterad population av almsnabbvinge, som bland annat noterats under den senaste

Karin Almén

mätningen av biologisk mångfald som årligen utförs av tekniska kontoret. Almsnabbvinge är knuten till alm, och är rödlistad som NT – nära hotad.

För att bevara almvärden generellt och almsnabbvinge mer specifikt planeras att under 2022 plantera ett antal hybridalm i parkmiljö. Hybridalm har visat sig vara mer resistent mot almsjuka och det är av stort intresse att undersöka och testa om inplantering av hybridalm kan fungera som bevarandeåtgärd under de lokala förhållanden som råder i Danderyd.

Tekniska kontorets utredning

Tekniska kontoret har observerat svampsjukdomens framfart under en längre tid och började redan 2017 med almvaccinering i liten skala för att försöka stävja den negativa utvecklingen. Tyvärr är vaccinet inte 100 procent verksamt. Det beror på omständigheter som till exempel trädets kontakt med andra utsatta trädets rotsystem, tidigare skador (vanligt hos träd i trafikmiljö eller träd som utsatts för grävning eller dålig beskärning), samt hur utsatt trädet är för nya sporer – alltså närheten till sjuka träd. Även årlig variation i väderlek har stor inverkan eftersom almar reagerar särskilt negativt på almsjuka när de dessutom är ansatta av så kallad torkstress (till exempel i år). Väderlek har också betydelse för hur stor almsplintborrens population blir under ett givet år.

Eftersom det är så många parametrar som spelar in för varje träd och varje plats, och eftersom forskning om bevarande av alm inte kommit så långt, är det svårt att förutspå resultatet av varje vaccination. Av de träd som vaccinerades initialt är bara hälften kvar idag, men nya friska träd har under resans gång hittats och lagts till i vaccinationsprogrammet. Idag vaccinerar kommunens ramavtalsarborister mellan 10 och 20 träd per år, beroende på hur många av originallistan från tidigare år som fortfarande är vid god hälsa. Kostnaden för detta uppgår till omkring mellan 10 000 kr och 20 000 kr per år, det vill säga 1 000 kr per träd. En tillkommande kostnad under 2019 var almkarteringen. Kontoret karterade då alla kända almar i parkmiljö och gatumiljö för att kunna följa trädens tillstånd. Av kontoret anlita arborist lade in alla individer i en digital GIS-karta (se bilaga). Denna kartering kostade 40 000 kr och kommer att vara till stor användning under många år för att följa förloppet och åskådliggöra hur beståndet förändras över tid.

Som referenspunkt kan nämnas att Stockholm stad började vaccinera sina almar 2020.

Tekniska kontorets yttrande

Situationen med almarna är kritisk i hela landet. Alm och arter knutna till alm har halkat upp i toppskiktet av hotade arter. Om kostnaderna för vaccinering anses vara rimliga föreslås att kommunen fortsätter vaccinera alm utifrån påbörjad princip. Enligt den så kallade Alnarpsmodellen är ett

Karin Almén

träd i storleksklassen av en stor alm värd över en miljon i trädvärdering. Om de ovan beskrivna insatserna kan bidra till att några få individer överlever och därmed kan fungera som fröspridare bedöms det vara mycket värdefullt och värt den ekonomiska kostnaden. Kontoret föreslår att kommunen fortsätter att vaccinera friska almar genom det arbetssätt som görs idagsläget, för att behålla en fröbank i kommunen så länge som möjligt.

Med tiden finns chans att vacciner utvecklas och har bättre effekt. Dessutom kan förekomsten av almsplintborre minska över tid då fler almar dör. I och med att vaccination av alm har påbörjats förhållandevis tidigt i Danderyd, kan eventuellt de resultat som arbetet leder till även bidra med viktig kunskap.

Ekonomiska konsekvenser

De insatser med vaccination av alm som redan pågår i Danderyd rymms inom beslutad ram. Kostnaden för vaccination bedöms som ringa då det ställs i proportion till den potentiella effekt insatserna kan ha för biologisk mångfald.

Anna Tengelin Skoog
Teknisk direktör

Percy Tollebrant
tf. Anläggningschef

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande Uppdrag till tekniska kontoret att utreda vaccination av almar
2. TN 2022-04-20 § 54 Uppdrag till tekniska kontoret att utreda behov av ytterligare vaccination av almar

Expedieras

[Klicka här för att ange text.](#)